

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: DR. RÉVÉSZ IMRE.

FŐMUNKATÁRS: DR. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

A debreceni tanítóképzőintézet 75 éves jubileuma.

A debreceni református kollégium tanítóképzőintézete ünnepet ül, fennállásának 75. évfordulóját. A keret, amelyben ünnepel egyszerű, nélkülöz minden fényt, minden pompát. — Az ünneplő érzelem sem áradozó, túlcsapongó, hiszen a szomorú jelen nem alkalmas a lelkesedésre, legfeljebb kötelességünké teszi, hogy az intézet háromnegyed százada előtt tisztességet tegyünk s megemlékezzünk azokról a kiváló férfiakról, akik megvetették az alapját ennek az intézetnek, akik fejlesztésében kivették a hathatós részt. Erre szolgál az intézetnek a jóakaróik és hálás tanítványok áldozatkészségéből megjelent története s a kollégiumi emlékünnepe. Az erkölcsi törvények egyik sarkalatos tétele, az idős ember tisztelete. Tiszteljük az idős embert koránál, tapasztalatainál, átéltszenvedéseinél fogva. Ugyanez áll az intézmények világában. Ha valamely intézmény hosszú időt töltött be s ezáltal bizonyosságot tett életképességeiről, szilárdságáról, megbízhatóságáról: minden elfogulatlan gondolkodó ember lelkében a tisztelet és a kegyelet érzelmét ébreszti fel. Éppen ennek a tiszteletnek és kegyeletnek az elhalványulását jelentette volna, ha a debreceni tanítóképzőintézet e fontos évfordulója mellett közönyösen, minden megemlékezés nélkül haladtunk volna el.

Ha végigtekintünk a debreceni tanítóképzőintézet történetén, annak minden lapjáról a tiszántúli református egyházkerület áldozatkészsége világol felénk, amelyet féltett kincse, ezen intézet iránt tanusított. Ez az áldozatkészség két irányban nyilvánult meg: az intézet fejlesztésében és a szegény tanulók anyagi támogatásában. — Azon időtől kezdve, hogy Balogh Péter superintendens 1856 március 4-én megnyitotta az egyévfolyamú intézetet, nem mult el egy egyházkerületi közgyűlés sem, amely ne foglalkozott volna a debreceni tanítóképző ügyével. Intézetünk nemcsak lépést tartott az állami tanítóképzőintézetekkel, hanem határozott kálvinista jellemképésével felül is multa

azokat. Nagy számát bocsátotta ki a szilárd jellemű, a kötelesség hű teljesítésében kitartó tanítóknak. Az egyházkerület 1866-ban két évfolyamúvá, 1872-ben három-, 1884-ben négy-, 1923-ban öt évfolyamúvá teszi az intézetet. Sőt, 1912-ben, midőn a kollégiumban az akadémiák feladása nyilvánvalóvá lett, dr. Baltazár Dezső püspök kijelentette, hogy az akadémiák megszűnésével támadt ürt egyéb intézmények létesítése mellett a tanítóképzőintézet párhuzamosításával tölti ki az egyházkerület. Ez be is következett. 1915-től kezdve egymás után nyílnak meg a háború alatt a párhuzamos osztályok s kapja meg 1917-ben az intézet az annyira szükséges fizetéskiegészítési államsegélyt. Trianon azonban útját állotta a további fejlődésnek. Az egyházkerület egy részét elszakították, a kollégium s benne a tanítóképzőintézet igen nehéz anyagi helyzetbe került. A kerület ily körülmények között kénytelen volt a párhuzamos osztályokat megszüntetni. Az 1923—24. iskolai évben már egy osztály sem nyílt meg párhuzamosan. Szerencsére a feles számban levő tanárok között részint másutt való elhelyezkedés, részint nyugdíjazás következtében nem történt leépítés. A külső gyengülést azonban rövid idő alatt belső megszilárdulás követte. A tanítói pályára való rohamos tödulás rendkívül kedvezett a szigorú mértékkel mért kiválasztásnak, aminek következtében úgy lelkiileg, mint testileg az eddiginél sokkal jobb tanulóanyagot kapunk. Legjobban bizonyítják ezt az évvégi tanítóképesítő vizsgák, amelyek igen szép sikerrel zárulnak le, továbbá azok az elismerő szavak, amelyekkel lelkészek, tanügyi férfiak az innen kikerülő, teljesen modern szellemtől áthatott tanítók szorgalmát, tanítását, magaviseletét illetik.

Az egyházkerület áldozatkészsége másfelől a szegénysorsú tanulók hathatós anyagi támogatásában nyilvánul. Talán az ország egyetlen egy intézetének a növendékei sem részesülnek annyi támogatásban, mint a debreceni tanítóképzőintézet tanulói. Ennek a hathatós anyagi támogatásnak az az áldásos következménye lett, hogy teljesen szegény, gyakran elhagyatott, de

tehetséges tanulók szentelhetők magukat a tanítói hivatásnak, kimondhatatlan nagy előnyére a magyar református népiskolai tanügynek. Azonban az egyházkerület ily irányú áldozatkészségének is határt vetett a világháború s az azt követő Trianon. A kollégium segélyforrásai kiapadtak, az alapítványok teljesen értéküket veszítették. Ezen szomorú helyzetben jött a kollégiumnak s ezáltal a mi intézetünknek is segítségére püspökünk a Baltazár-Amerikai alapítvány létesítésével, amellyel maradandó emléket létesített annyi innen kikerülő tanítójelölt hálás szívében, akik csak ezen alapítvány támogatásával tudták elvégezni tanulmányukat. Az eléggé nem értékelhető küzdelem, a szellemi s fizikai erőket annyira igénybevevő fáradság, amellyel püspökünk ezen alapítványt létrehozta, ma már bőven gyümölcsözik sok tanító működésében a népkultúra oltárán.

Az egyházkerület áldozatkészsége mellett a debreceni református tanítóképzőintézetet a lelkészjellegű tanárok teremtették meg. A lelkészek működése a pedagógia terén nem szokatlan jelenség. Az egész oktatás és nevelés a középkorban a lelkészek kezében volt. A mai pedagógia alapvonalaait egy lelkész Comenius Amos rakta le. Pestalozzi, Rein a lelkészi pályára készültek s pedagógiájukban a vallás központi helyet foglal el. Herbart, a mai tudományos pedagógia megteremtője a nevelés céljául a vallás erkölcsi jellemképzést jelöli meg. A moralpedagógiában Willmann Ottó s a ma is élő, nagynevű pedagógus Förster Vilmos elvetik a laikus morált s helyette a valláson épülő erkölcsöt hirdetik. A mi hazánkban is a magyar protestáns pedagógiát a lelkészek teremtették meg. A debreceni tanítóképzőintézet fejlődése egy Veress László, Joó István, Somogyi Pál, Kovács Lajos, Orosz István, Nagy József lelkészjellegű tanárok nevével elválaszthatatlanul össze van forrva. Ezen lelkésztanároknál a tanár tudását, a lelkész szeretetét adta át tanítványának. Mint tanárok oktattak, mint lelkészek neveltek. Náluk a vallásos élet ápolása nem kényszer, nem a rendtartás által előírt követelmény, hanem lelki szükséglet volt. Ezek a lelkészjellegű tanárok a bibliából megtanulták a pedagógiában annyira nélkülözhetetlen igazság, szeretet és megbocsátás elvét s ezeket az elveket a gyakorlatban érvényesítették. Megtévedt tanítványaiknak meg tudtak bocsátani. A szigor felleget borulatát náluk mindig átragyogta a szeretet napsugára. Ezen lelkészjellegű tanároknak enciklopédikus képzettségük volt, amely sok előnnyel járt a mai gyakran aprólékoskodásba fulladó szakképzettséggel szemben. Anélkül, hogy kicsinyelni akarnám a szakképzettséget, hiszen a pedagógia történelmi fejlődése hozta létre az osztályrendszer helyébe a szakrendszert, határozott tény gyanánt kell megállapítani, hogy a szakrendszer tanárainak látóköre szűkebb térre szorul, mint az enciklopédikus képzettségű tanároké. Minden szaktanár

világa csak saját szaktantárgyára korlátozódik, amelynél szerinte fontosabb tárgy a tantárgyak között nincsen. Minden szaktanár az ő tárgya alapos tudásának birtokában növendékeitől szintén alapos részletekbe menő tudást követel. Így áll aztán elő a tanulók szellemi túlterheltsége, szellemi jóllakottsága. Az enciklopédikus képzettségű tanároknál ez nem történt meg. Ők minden tantárgyat egyformán fontosnak tartottak s nem követeltek egyes tárgyaknál oly részleteket, oly aprólékos dolgokat, amelyek csak szaktudósok agyában foglalhatnak helyet. Ilyenek voltak a debreceni tanítóképzőintézet lelkészjellegű tanárai. Ők, mint lelkészek ugyan csak ismerték a lelket, annak képességét, teherbírását. Útját egyengették a modern pedagógia azon dicséretreméltó felfogásának, hogy sem nevelés sem oktatás nincsen mély lélektani ismeret nélkül. Ezek a lelkészjellegű tanárok nemcsak ténykedésükben, hanem irodalmi működésükben is pedagógusok voltak. Gondoljunk csak többek között Joó István mély böleseségről tanuskodó Nevelés- és oktatástanára, Kovács Lajos Vallástanítási Módszertanára, Számtani Vezérkönyvére. Úgy ezen munkákból, mint a többi lelkészjellegű tanárok irodalmi működéséből megállapítható, hogy mindnyájan igazi emelkedett pedagógusok voltak.

A debreceni tanítóképzőintézet hajója egy pillanatra megáll a háromnegyed százados évfordulónál. A kulturális értékeket, amelyeket ezen idő alatt összegyűjtött, csorbítatlanul akarja átadni az utókornak. Háládatlanul nem dob el azok közül egyet sem. Miként e végtelen tengeren haladó hajó iránytűje állandóan két szilárd pont felé: észak és dél felé mutat, úgy intézetünk hajójának az iránytűje is állandóan két irány felé fordul: igaz kálvinizmus, igaz magyar nemzeti érzés. Hisszük, hogy ha iránytűnk állandóan a két pont felé mutat, nem fog eltévedni az intézet sem a szenvedések és megpróbáltatások viharában, sem az áltudomány, a romboló irányzat ködében. Hisszük és valljuk, hogy a debreceni tanítóképzőintézet vallási és nemzeti alapon a jövőben is kultúrmissziót teljesít a népnevelés magasztos mezején s világgosságot, ismeretet, emberies érzelmet terjeszt növendékeinek az ország különböző részeibe való kiküldésével a nép egyszerű fiai között. Az intézet nagyrészt a nép fiaiból kapja a tanítványait, mint csiszolatlan anyagot, hogy kiciszolva a nép fiai között fényljenek. Ez a munka kitartást, nem közönséges erőt kíván a tanítóképzőintézeti tanároktól, de nekik sohasem szabad elfelejteni a nagy filantrop pedagógusnak, Salzmannak a mondását: „Amit az ember akar, azt meg is teheti.”

A debreceni református kollégium tanítóképzőintézete lerója a kegyelet adóját a mult iránt. Ismét útjára indul hajóján a bizonytalan jövő felé ezzel a jelszóval: Előre, a mindeneket legbölcsebben intéző hatalmas Isten nevében, előre az első század befejezése felé! **Dr. Veress István.**

Misszió — „misszió”.

A szavak jelentése megállapodás dolga. A legtöbbször hézagosan fedi a szó a kifejezendő fogalmat. Ez a tökéletlenség teszi lehetővé a szavakkal s jelszavakkal üzött visszaéléseket.

Misszió is többféle van. Az igazi Istentől eredett s Szentlelke által gyakorolt küldetést jelent az ő céljainak szolgálatára. Egyház, egyházi tiszt, egyháztagság nincs, nem is lehet, onnan felülről származó megbízatás nélkül.

A többi inkább emberi érdekek szolgálata. Eszközei is ennek megfelelőek. Ezért van a szekták és szerzetesek „misszió”-jában a hangsúly a „lélekhalászáson” s hatalmi terjeszkedésen.

Amaz egyházi életünk éltető eleme, emez állandó s egyre növekvő veszedelme.

A veszedelem ellen védekezni kell, öntudatosan, tervszerűen. A védekezés sikere mindenekelőtt a lelkipásztor személyén fordul meg: van-e benne *elég hűség* a lelkipásztori eszményhez, *elég leltrekezdés* az alkalom megragadására s *elég bölcsesség* a gyülekezet összetartására és az ellentétek kiegyenlítésére? E követelmények nagysága méri a lelkipásztori tiszt nehéz és terhes voltát, de azt a felelősséget is, amellyel hordoznunk kell. Éppen azért legyen a lelkipásztor egészen, maradék nélkül lelkipásztor. A hű és gondos pásztor uralkodó vonása mellett el kell halványulnia minden másénak: a politikusénak, gazdáénak, vagy bankvezérének egyaránt.

A sikeres védekezés másik nagy előfeltétele az *erőteljes gyülekezeti élet*. Mennél szélesebb körű, a gyülekezet minden rétegét átfogó tevékenység folyik az egyház életében, tagjai annál ellenállóbbak a csábításokkal szemben. Minden egyháztag döntő pillanatban erre a két kérdésre felel: mi neki a református hit s mi a református egyház? Ezért kell működésünknek folyton szem előtt tartania a hitbeli és egyházi öntudatosítást. Vallásoktatásunk nagyon sok pótlásra szorul ebből a szempontból s a magam részéről rendkívül elhibázottnak tartom, hogy a tulajdonképeni hitoktatás az elemi iskolában csak az V—VI. osztályra szorul, holott a gyermekeknek alig 20%-a végzett eddig hat osztályt.

Ma már, azt hiszem, mindenki üres rémlátásnak tartja azt az aggodalmat, hogy az ú. n. belmissziózással szektáskodásra neveljük hűveinket. A legjobb fegyver is elsülhet visszafelé, éppen azért itt is indokolt a legnagyobb körültekintés és lelkiismeretesség. De a jól vezetett bibliakör, vagy vallásos estély úgy hat a belső feszültség levezetésére s a külső veszedelem kivédésére, mint a villámhárító. Református népünkben komoly vágyakozás van a vallásos életre, a kálvinista keresztényiség pedig a legtisztább és legmélyebb evangéliumi kegyességet jelenti elsősorban.

A „misszió” elleni védekezés igazi eszköze

tehát az Istentől nyert misszió komoly átérzése s az abból táplálkozó lelkipásztori és gyülekezeti élet.

(Demecser.)

Kiss Lajos.

Az árvabélyegakcióval is áldozatot hozunk a gyermekeinkért? ... Milyen áldozatot hozott Jézus az Ő gyermekeiért?

A Zsinatról.

Az adótörvényjavaslat.

Az előbbi számban hírt adtunk már arról, hogy csütörtökön, azaz május 7-én délig az adótörvénynek csupán egyetlen paragrafusát alkotta meg a Zsinat, mert a javaslat első paragrafusát törölte, a harmadiknál meg olyan nagy vita indult meg, hogy semmikép sem tudtak az atyák kibontakozni és ezt a javaslatot újból tárgyalás végett visszaadták a bizottságnak. Az egész péntek sem volt elég a javaslat többi részének tárgyalására és szombatra még ottmaradt a javaslat vége, meg a bizottságnak visszaadott 3. §. a hozzátartozó egy pár paragrafussal.

Pénteken egyébként egy másik, ugyancsak az egyházi adót érdeklő tárgyalás volt az érdeklődés központjában. A vallás- és közoktatásügyi Miniszter elnöklete alatt a Belügyminiszter, meg a pénzügyminiszterium vezető államtitkára, meg az egyházak képviselői tanácskoztak az önkormányzati testületek háztartásáról szóló belügyminiszteri javaslat felől s nevezetesen elsősorban a hirhede 45. §-ról, amely ugyanis a vallásfelekezetek egyházi adóinak behajthatóságát szorítaná lehetetlen korlátok közé. Az értekezlet iránti érdeklődést felső fokig emelte a tárgy bennünket égető volta mellett az is, hogy a többi egyházak részéről is ugyanolyan figyelmet fordítottak erre az ügyre s híre járt, hogy az értekezleten maga a primás is részt fog venni, aminthogy úgy is történt. A református egyház részéről a konventi elnökség volt hivatalos, de mivel mindkét elnök nem hagyhatta el a Zsinatot, Baltazar Dezső püspökön kívül Dókus Ernő főgondnok, világi elnök, megbízása folytán dr. Kun Béla konventi tag jelent meg a tárgyaláson. Az egyház képviselői a legjobb benyomásokkal jöttek el az értekezletről; egyikük a primás higgadt, határozott és előkelő fellépését, másikuk a kultuszminiszternek az egyházak szempontjait teljesen figyelemben tartó s minden érdeküket nyomtatékosan hangsúlyozó erélyes felszólalását váltig dicsérte. Úgy tudjuk, Baltazar püspöknek is alkalma volt a Konvent álláspontját igen nyomtatékosan kifejezésre juttatni s úgy halatszik, hogy a belügyminiszter a javaslatnak legsérelmesebb szakaszát, a 45-öt, már véglegesen elejtette.

Szombaton a hátralevő néhány szakasz

tárgyalása után újult erővel indult meg a vita a 3. §. és nevezetesen a külbirtokosok egyházi adója kérdésében. Előző nap a bizottság késő estig tárgyalt, míg végre megegyezésre jutott, de a plénumban a megegyezés lehetősége mindigart kezdetben kilátástalan volt. Tóth Lajos debreceni egyetemi tanár, a 100 százalékos adóztatás egyik legerősebb és meggyőződéses híve, nem tudott belenyugodni abba, hogy a bizottsági javaslat ismét csak 50 százalékos adóztatást hoz, sőt minden vita kizárására kimondja, hogy a megadóztatott birtok után a tulajdonos lakóhelyén újra adót kivetni nem lehet. — Önmagával kompromisszumot kötve a jó békeség érdekében hajlandó volt tehát az 50 százalékos adóztatást elfogadni, de csak azzal a kikötéssel, hogy az egyházmegye ezt a százalékos adóztatást száz százalékgig felemelhesse. Ez a kiegyenlíteni törekvés sok embernek megtetszett, még a javaslatot hozó bizottság elnöke, Antal Géza püspök is emellett foglalt állást a vita végén. Mások, közöttük igen lelkesen Maklár Károly, még ennyi engedményt sem akartak tenni és váltig kitarítottak a 100 százalék mellett. Ismét mások, közöttük az egyházi és az állami adó lényegesen különböző természetére rámutató Kun Béla és a jövedelem- és vagyonadó erős progresszív emelkedéséből folyóan a nagyobb vagyonok különben is jelentős megterhelésére figyelmeztető Benedek Sándor a bizottsági javaslat mellett foglalt állást. A százszázalékosok aztán visszavonultak és a Tóth Lajos javaslatához csatlakoztak. Így került szembe a fix ötven százalék meg a felemelhető ötven százalék kérdése. A Zsinat két szótöbbséggel — 35 szavazattal 33 ellen — a bizottsági javaslatot fogadta el, vagyis nem kívánt alkalmat adni az egyházmegyei gyűléseken évről-évre megújulható harcoknak, amelyek a jogegységet is, az egyház belső békéjét is nagy mértékben veszélyeztethetnék.

Az adójavaslat tárgyalásának befejezése után az elnökség közölte a Zsinattal, hogy hétfőtől kezdve délelőtt-délután lesznek teljes ülések, naponta tíz órán át.

A közalapi törvényjavaslat.

Mindössze 11 paragrafusból álló javaslat, végzett is vele egy nap alatt a Zsinat, igaz, hogy a tárgyalására fordított idő is így körülbelül annyi volt, amennyit az előző héten három ülés ideje tesz ki.

Itt is a teherbírás és teherviselés kérdése állt előtérben, mint az adójavaslatnál. Ott vannak az óriási nagyjelentőségű egyházi feladatok, amelyekre Kováts J. István valóban nagyszabású és lenyűgöző hatású beszédben mutatott rá. Ott vannak továbbá a létért küzdő parányi kis egyházközségek, amelyek roskadoznak a vállalt terhek alatt s amelyek csakugyan rászolgáltak, hogy valamennyit levegyünk a vállukról. Szaporítani kellene tehát a bevétele-

ket, mert másként a közalap nem lesz azzá, aminek eleink szánták. Am a másik oldalon ott vannak az ugyancsak sok terhet hordozó nagy egyházközségek, amelyeknek inai szintén könnyen megroppannak a mai súlyos időkben. A javaslat az egyházközségek hozzájárulását úgy határozná meg, hogy a 25 százaléknál több egyházi adót fizető egyházközségekben 8, más-
hol 12 fillér legyen lélekszámonként a közalapi járulék, amely aztán 10 és 15 fillérre felemelhető legyen. Ez bizony tagadhatatlanul sokra mehet nagy népesség mellett. Debrecennek például mintegy nyolcezer pengőt kellene fizetni évenként. Emiatt aggságoskodnak a Tiszántúl atyái, akik a külbirtokosok százszázalékos adóját is amiatt pártolták, mert úgy látják, hogy nemcsak a közalaphoz támogatott, sőt nemcsak az adósegélyes, hanem a jóvagyonúnak látszó ekklesiák sem bírják egyensúlyba hozni kiadásait a bevételeikkel.

Medgyaszay Vince, a dunántúli kerület jeles főjegyzője, aki éleslátásának és nagy gyakorlati érzékének az előző zsinati üléseken is gyakran adta bizonyosságát, azt a megoldást ajánlotta, hogy a közalapi járulék legyen mindenütt egyformán lélekszámszerinti 8 fillér, de azonkívül fizesse mindegyik ekklesiák a tagjai állami adójának egy százalékát, egyelőre azonban csak félszázalékát. Ez a javaslat megtetszett azoknak is, akik a közalapnak erőteljesebb fejlesztését kívánják és azok is, akik az ekklesiákat féltik a nagy tehertől, hajlandók voltak ehhez hozzájárulni úgy, hogy az életbeléptetés időpontját a Konvent állapítsa meg. Ez aztán belekerült a Medgyaszay szövegébe is, holott ő eredetileg csak a félszázalékról egész százalékra proponálta a Konvent határozatát. Ebből némi zűrzavar támadt, mely a szavazásnál is éreztette a hatását. Kiderült ez abból is, hogy például maga Medgyaszay — igaz, hogy a maga álláspontja mellett, de — a maga szövege ellen szavazott. Nem is egészen bizonyos, hogy mindenki odaszavazott, ahova valójában akart és voltak olyanok is néhányan, akik nem tudták eldönteni a szavazás percében, hogy melyik indítvány mellett kell felállniok. De az eféle bizonytalanságok körülbelől kiegyenlítik egymást és alighanem pontosan mutatja a Zsinat tagjai vélemény megoszlását a szavazatok aránya: 30, amellett, hogy a lélekszámszerinti 8 filléren felül minden további járulék életbeléptetése a Konvent feladata legyen, 29 a mellett, hogy a 8 filléren kívül az adó félszázalékát kelljen már most fizetni s e félszázalék később egész százalékra legyen emelhető. Vagyis tulajdonképpen a közalap bevételei az új törvény szerint egyelőre legalább csökkenni fognak.

A lelkészi nyugdíjintézet.

Végre egy törvényjavaslat, amelyet mindenki dicsért. Méltán is, mert igazán szépen,

szabatosan, pontosan készített. Szerzője: Benedek Zsolt. Ékesen beszél ennek a törvényjavaslatnak sikeres, helyes, szabatos készítése, hogy a régi időkbeli ránkmaradt szép patriarchális szokást, az önkéntes munkaerők nagyobb arányú felhasználását nem tarthatjuk fenn. Hiába, a jó munkához az szükséges, hogy aki végzi, osztatlan figyelemmel végezhesse és kellő idővel bírjon az előforduló kérdések mind-egyikével behatóan foglalkozni, vagyis a mai világban, amikor a szellemi munka is teljesen differenciálódott, élethivatásszerűen alkalmazott tisztviselőkre van szükség. Az, akit más feladatokkal fog le a kenyér gondja, akár milyen buzgósággal végzi is, önmaga megerőltetésével munkáját, sohasem fog olyan jót alkotni, mint az, akinek ez a hivatalos kötelessége is. Persze, caeteris paribus. Node szeretném én azt az embert látni, akinek tudásban, kitartásban, fogalmazni tudásban, pontosságban és — ami szintén fontos itt is — az egyház odaadó szeretetében méltó párja ne lehetne Benedek Zsolt.

Jó este volt már hétfőn, mikor a javaslatot tárgyalni kezdte a Zsinat. Kedden féltizenegyre mégis elvégezte. Persze, egyelőre írott malaszt ez a szép törvény. De majd lesz ez még más-ként is. Ennek az intézménynek az erősítéséhez igazán jogunk lehet az államsegítség nagymértékű emelésére. Azok a zsinati atyák is, akik az államsegélynek egyébként nem barátai, szívesen elismerik, hogy e nagyjelentőségű humanitarius és szociális intézmény fenntartását jórészt az államnak *illik* viselni.

Egyebek.

A délelőtti ülések bezárásának szokott idejéig még jó három órája volt a Zsinatnak. Ezalatt végeztek néhány bizottsági jelentéssel. Köztük a kecskeméti jogakadémia ügye adott élénkebb vitára alkalmat. Erre majd visszatérünk.

Az elnökség javasolta, hogy az elfogadott törvényjavaslatok egyeztetésére a bizottsági előadók közül bizottság alakíttassék s ennek előadója Kun Béla, helyetteselőadója Benedek Zsolt legyen. Az egyeztetés elkészülte után októberben legyen ülés a harmadik olvasásra s azután menjen útjára a törvény.

Baltazár püspök imádsága május 12-én déli 2 órakor zárta be a Zsinatot.

Nyilatkozat.

A Kálvinista Szemle legutóbbi számában Varga Sándor heves támadást intéz ellenem a Református Figyelő szemináriumában tartott előadásom miatt.

Ez az előadásom szórul-szóra úgy, ahogyan felolvastam — sőt még némi bizonyító anyaggal ki is egészítve — meg fog jelenni a Protestáns

Szemle szeptemberi számában. Mindenkit kérek — aki egyáltalán képes ennyi önuralomra —, hogy annak megjelentéig úgy a felháborodását, mint az ítélezését legyen szíves velem szemben felfüggeszteni.

Előzetes tájékozással mégis meg kell jegyez-nem a következőket:

1. Nem felel meg a valóságnak Varga Sándor amaz állítása, hogy a Szekfü—Rugonfalvi Kiss-féle vitával foglalkozásom „előadásom gerincévé nőtte ki magát”. Előadásom 17 (tizen-hét) és fél géppel írott ívlapra terjedt, ebből a kérdéses vitára kettő és fél lapon tértem ki, mégpedig az előadásnak nem a derekán, hanem csaknem legvégén. A „gerinc” szó használata tehát kétszeresen is megtévesztő.

2. Nem felel meg a valóságnak Varga Sándor azon állítása sem, hogy én R. Kiss Istvánt, a debreceni egyetemen nagyrabecsült tanártársamat „megbélyegeztem” volna előadásomban. A valóság ennyi: R. Kiss Istvánról a legnagyobb tisztelet és udvariasság hangján szólva, *idézetek kapcsán* rámutattam arra, hogy ő I. Rákóczy Györgyről éppúgy a köztudattól eltérő képet adott, mint Szekfü Bethlen Gáborról. És ennek ellenére R. Kisst ezért semmiféle támadás protestáns részről nem érte, holott ez a munkája egy kifejezetten református hitvédő és hit-erősítő könyvsorozat egyik köteteként jelent meg (ennyivel „állítottam pellengérré” a Bethlen-nyomdát!). S aztán hozzá tettem: nagyon szomorú is lett volna, hogyha R. Kissnek ezekért a közfelfogástól eltérő megállapításaiért csak a hajszála is meggörbült volna, hiszen a tudományos meggyőződés nyílt hirdetésének a joga a köztudat szerint elsősorban protestáns elv. Azután pedig idéztem a Máté 7:12-t és tovább nem is foglalkoztam ezzel a kérdéssel.

Aki ebben R. Kiss István „megbélyegzését” és a Bethlen-nyomda „pellengérré állítását” látja, az vak. Aki pedig ezt a látását világgá is hirdeti, az olyat állít rólam, ami valóság esetén méltán a közmegegyezésnek tenne ki. Tehát jó lesz, ha legalább utólag megfontolja, amit állított.

3. Nem felel meg a valóságnak, mert elhallgatása a teljes valóságnak, amikor Varga Sándor azt állítja, hogy „megdöbbenő kísérletet” tettem arra, hogy a Szekfü—R. Kiss vitát előadásom keretében „lezárjam”. Elhallgatja, hogy előadásomban kifejezetten megmondottam: Szekfü Bethlen-könyvének politikai történetfelfogása fölött s általában a „nagymagyar” és „kismagyar” koncepciót szembeállító fölfogás fölött lehet vitatkozni, ebbe én nem szólok bele, mert ebben nem vagyok szakember. Most hozzá teszem, ami különben magától értődik: nagyon is jól látom és láttam eleitől fogva, hogy a Szekfü Bethlen-könyve nem áll minden kritika fölött. Ismerem jó egynéhány bírálatát (Angyal, Pompéry, Domanovszky stb.), amelyek a legnagyobb el-

ismerés mellett is szigorú és tárgyilagos tudományos kritikát gyakorolnak annak egyes pontjain. Én csak az ellen tiltakoztam és tiltakozom váltig a tudományos igazság nevében, hogy a Szekfű munkáiba bárki is öntudatos, vagy öntudatlan protestánsellenes tendenciát olvasson bele. Vállalkozom ennek a legszélesebb körű bizonyítására is — aminek azonban egy egyórás népszerű előadás keretében, ahol ezen kívül és ezt megelőzőleg még nagyon sok elvi kérdést is kellett tisztáznom, nem lehetett helye.

4. Varga Sándor nem akarja kétségbevonni jóhiszeműségemet és nem akarja keresni „célo-mat”. Ennek ellenére néhány sorral alább már nem áll holmi akadémiai koszorúzásra célozgatni. Ismert és bevált módszer. A feleletem nem lehet reá más, csak a szánakozás.

Nem Varga Sándornak, hanem azoknak, akik eziránt érzékkel bírnak, hadd mondjam meg mégis: a megismert igazság kötelez. Kötelez minden melléceél és mellékérdék nélkül. Kötelez egyebek között a mellette való nyílt vallástételre, még ha előre tudjuk is — amint én előre tudtam —, hogy lakolni fogunk érte.

Egyébként pedig: én Szekfű Gyula mellett nem most emeltem először szót. Ezelőtt 17 évvel, a Protestáns Szemle 1914-iki évfolyamában is én foglalkoztam a Rákóczi-könyvével, nagyon keményen elítélve az ellene indított hajszát. Meggyőződésemmé ma sem változott: tudományos kérdéseket hajszával, terrorral, gyanúsítással, politikai, vallási, világnézeti vonatkozások bekeverésével elintézni nem lehet. Leírhatatlanul szomorú tünet, hogy ez a mai magyar református közvéleményben nem értetődik magától; még azok közt sem, akik e közvélemény irányítására, emelésére, tisztítására elsősorban hivatottak.

Előadásom nyomtatásban megjelenté után tudományos vitában bárkinek rendelkezésére állok. Úszító vádaskodásokra, burkolt inszINUÁCIÓKRA és minden hasonló műfajra csak a hallgatás lesz a válaszom.

Debrecenben, 1931 május 9.

Dr. Révész Imre,
egyetemi ny. r. tanár.

**Igazán senki fia, aki árva? Jézusé sem?!
Az egyházé sem!?! . . . Miért nem terjeszti akkor
az árvabélyeg?**

KÜLÖNFÉLÉK

Az Országos Református Védőszövetség alakuló gyűlése május 7-én délután volt a konventi székházban. Lelkészek és világiak szép számmal jelentek meg. Kiss Ferenc buzgón imádkozott, majd Dókus Ernő korelnök szép beszéddel nyitotta meg az ülést. A jegyzőkönyvet dr. Kiss József konventi titkár vezette. Darányi Kálmán államtitkár, főisk. gondnok, átadta gróf

Bethlen István miniszterelnök üdvözlését. Kiss Ferenc ismertette a mozgalom történetét és a szövetség célját, majd megkapó szavakkal válaszolt az egyháznak szegénygondozó kötelességét. Majd az alapszabályok tárgyalására került a sor. Ezt elfogadták, de ily címmel: Országos Református Szeretet-Szövetség. Majd jelentették a megalakulást a Zsinatnak. Megalakították a tisztikart. Fővédnökül felkérni óhajtják a Kormányzó urat. Elnök Puky Endre, társelnökök egyike fogja helyettesíteni. Megalakították a választmányt.

A debreceni református egyházmegye lelkesegyesületi közgyűlését június hó 5-én tartja Derecskén. Reggel 8 órakor istentisztelet. — Bibliát olvas, imádkozik Ballay Aladár dancsházai lelkész. Predikál Nagy Lajos sárándi lelkész. Istentisztelet után a paróchián a gyűlést megnyitja F. Varga Lajos esperes. „Bethlen Gábor igazi jelleme” címmel előadást tart Szabó József bárándi lelkész, hozzászól dr. Rugonfalvi Kiss István egyetemi tanár. A belkörü biztosításról Ördög Lajos pocsaji, a kivesző liturgiai szokásainkról dr. Szász Imre monostorpályi lelkész tart előadást. A lelkesegyesület szívesen látja közgyűlésén világiainkat és tanítóinkat is.

Debrecenben az Anyák napjával kapcsolatban május 9-én este az Arany Bika dísztermében a KIE rendkívül nívós protestáns egyházzenei hangversenyt rendezett. A hangversenyt Árokháty Béla budapesti vt. lelkész, zeneszerző vezette s közreműködtek az általa szervezett Korál Kamara Énekkar, a debreceni MÁV filharmonikusok és P. Basilides Mária a m. kir. Operaház művésznője. Vasárnap minden templomban vidéki vendégszónokok predikáltak, vasárnap d. u. pedig minden templomban valóságos ünnepély volt.

Egyházi térkép fog megjelenni rövidesen országos kívánságra. Dr. Benedek Zsolt konventi tanácsos vezetésével az előkészítő munka folyik.

Brassóban a református egyház felsőkereskedelmi iskola építését határozta el. Az intézmény felállításához szükséges összeg már együtt van.

A pécsi diakonisszatestvér szobáját a gyülekezet önként adakozó tagjai bútorozták be.

Széniori látogatás. A debreceni református kollégium széniora külföldi tanulmányutra való indulása előtt a vidéki nagy gyülekezeteket minden évben meglátogatja, bemutatkozás és anyagi támogatás kérése végett. Farkas Ignác szénior az elmúlt vasárnap a hajdúszoboszlói gyülekezetet látogatta meg s predikált a délelőtti istentiszteleten, a délutáni istentiszteletet pedig kísérője Batta László theologus végezte.

Véleményező tanács szervezését határozta el a romániai közoktatásügyi Miniszter, melynek az lesz a feladata, hogy az oktatásra és nevelésre vonatkozó összes kérdéseket meg-

vitassa. A tanácsot a volt vallás- és közoktatásügyi miniszterek alkotják, akik minden hó 1-én üléseznek. Bárcsak e tanács működése eredményezne legalább annyit, hogy a régóta vajdó református iskolaügy kedvező és törvényes megoldást nyerne!

A makói presbiterium kimondotta, hogy a vallás- és közoktatásügyi Miniszter azon rendelkezését, hogy a nem állami iskoláknál olyan tanítót, aki előzetesen még rendes tanítói álláson nem működött, csak segédtanítói minőségben lehet alkalmazni, szentesített egyházi törvényeinkkel ellenkezőnek ítéli és tiltakozását felelmei e rendelkezés ellen.

A jugoszláv reformátusok Zsinata május 27-re van összehívva az újverbázi református templomba. Ezen az ülészakon az alkotmányügyi javaslatot tárgyalják. Az ülészakot minden ünnepélyesség mellőzésével nyitják meg.

A mezőkaszonyi gyülekezet egyhangúlag Petneházy Gyula tiszapéterfalvi h. lelkészt választotta pásztorául. Petneházy Gyula debreceni hittudományi karunknak volt hallgatója.

A presbiteri Világszövetség keleti csoportja évközi gyűlésén elfogadta a francia egyház meghívását és ezévi kontinentális nagygyűlését Délfranciaországban Mazametban (Tarn), igazi hugenotta vidéken rendezni meg szeptember 16—24. között.

Középiskolai vallástanár képesítővizsgálat Sárospatakon. Dr. Révész Kálmán tiszánineni püspök, a vallástanár képesítőbizottság elnökének megbízásából közli a sárospataki theologia akadémia igazgatósága az érdekeltekkel, hogy a legközelebbi középiskolai vallástanárképesítővizsgálat június hó 25. és 26. napjain lesz Sárospatakon, mégpedig június 25-én lesz a vizsgálat írásbeli, június 26-án pedig a szóbeli része. A vallástanárképesítőbizottság elnökéhez intézett s megfelelően (érettségi bizonyítvánnyal, mindkét lelkészi oklevéllel s szolgálati bizonyítványokkal) felszerelt kérvényeket május hó 30-ikáig kell a sárospataki theol. akadémia igazgatóságához benyújtani. A vizsgálat díja 75 pengő, mely előre fizetendő.

A zsákai gyülekezet egyhangú lelkesedéssel Gerzsenyi István nagyrabéi s. lelkészt hívta meg lelkészéül.

Missziói előadók figyelmébe. Az eredetileg május 27—28. napjaira tervezett és jelzett missziói előadói értekezlet május 28. és 29. napjain (csütörtökön és pénteken) lesz megtartva a budapesti theológiai akadémia könyvtártermében. Dr. Enyedy Andor konventi missziói előadó.

Lelkészbeiktatás Császlón. F. évi április hó 26-án iktatta be, a császlói református egyház lelkészi tisztebe *Filep Gusztáv* volt fehérgyarmati segédlelkészt *Sipos József* a szatmári egyházmegye esperese. A beiktatáson résztvettek: Kézy Ignác fehérgyarmati, Sarkady Ferenc penyigei, Szombathy Dániel kisnaményi és Borbás Károly gacsályi lelkészek is. A dél-

utáni istenitiszteleten Kósa Béla szamoskér lelkész hirdette az ígét.

Az Országos Ifjúsági C. E. Konferencia augusztus 15—18. napjain Cegléden tartatik. A háromnapos konferencia előadói: Czeglédy Sándor, Nyáry Pál, D. br. Podmaniczky Pál, Turóczy Zoltán, Szőnyi Sándor, Kelló Gusztáv, Józán László, Ecsedy Aladár, dr. Illyés Endre, Nagy István, Hulvej István, Sallay István, Wolf Lajos és Vargha Tamás. A konferenciára vonatkozó minden érdeklődésre készségesen és azonnal válaszol Czakó Jenő református vt. lelkész, Cegléd, Széchenyi út 26.

A bánati egyházmegye lelkészei esperesük felhívására elismerésre méltó egyértelműséggel vállalták, hogy amennyiben az új kongruatörvény következtében egyes lelkészek és segédlelkészek kongrua nélkül maradnának, az ilyenek kártalanítására saját államsegélyeik 10 %-át készséggel felajánlják.

A Hangya legutóbbi közgyűlése a fiú és a leány-Kálvineum mellett az órszentmiklósi Szeretetház számára is 1000 P adományt szavazott meg. Kedves reménység van arra is, hogy a Szeretetház számára szükséges dolgokat a Hangya beszerzési áron fogja nagyobb mennyiségeknél szállítani.

Felvétel Diákotthonba. A békésmegyei Szeghalom községben Péter András fejedelmi hagyományából alakult református reálgimnázium Diákotthonába megkezdődtek a következő tanévre való előjegyzések és felvételek. Havi teljes ellátás díja 50 P. Érdeklődők a Diákotthontól részletes felvilágosítást kaphatnak. Ha egy családból több gyermeket adnak be, indokolt esetben még a meghirdetett díjból is lehet némi mérséklésre számítani. Ha a létszám megtelne, felvételnél a jelentkezés sorrendje a döntő, ezért ajánlatos minél előbb jelentkezni.

Református községekben minden község-házán készülő okmányra árvabélyeget! Egy-két fillérekből hegyre várat így építhetünk.

Szerkesztői üzenetek.

K. B., Sarkad. A fölvetett kérdésben nem alakult ki egységes joggyakorlat. Mivel konkrét választási esetről van szó, a magunk véleményét nem közöljük, mert az óvhatatlanul az egyik, vagy a másik jelölt melletti állásfoglalásnak is tűnnék föl. Tessék magukat mindenben a felelős egyházmegyei hatóság álláspontjához tartani. Az ellen mindig van aztán törvényes jogorvoslatnak helye.

TARTALOM: Dr. Veress István: A debreceni tanítóképzőintézet 75 éves jubileuma. — Kiss Lajos: Misszió — „misszió“. — A zsinatról. — Dr. Révész Imre: Nyilatkozat. — Különlélek. — Szerkesztői üzenetek.

Laptulajdonos: Dr. KUN BÉLA.

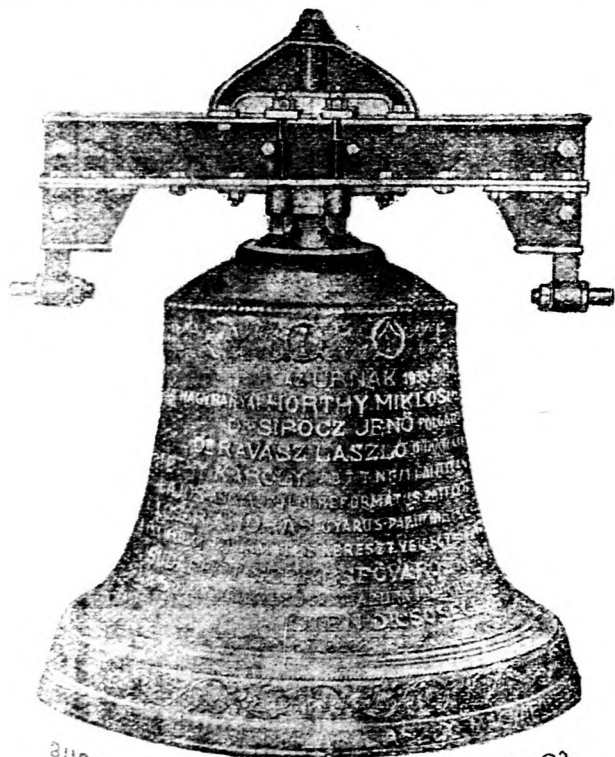
Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevé

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormány-díszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve, 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése

Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitünő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsir-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.

Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1931-1084

Legszebb ajándék!!

Dr. Révész Imre: **Imádkozó magyar** című imakönyve a református közönség számára.

	Pengo
Papírkötés, vörös metszéssel	1·20
Egészvászon, vörös metszéssel	2·20
Párnázott, díszvászon, vörösmetszéssel . .	4·50
Párnázott, valódi bőrkötés, aranymetszéssel, tokban	8·40

Konfirmációi ajándékul legalkalmasabb és a magyarországi legnagyobb egyházak által elismerésben részesített és állandóan vásárolt

Dr. Erdős Károly: **Az én vallásom** című kis könyve, ára . . . . . —'66

Harmadik, bővített kiadás. Eddig 38,000 példányban forog közkészen.

Legfinomabb celluloid kötésű, új énekeskönyvek, aranydíszítéssel 11.—

Legkisebb, új énekeskönyvek, legfinomabb bibliapapíron nyomva, igen finom és rendkívül izléses bőrkötésben . . . . . 14.—

Ezenkívül dísz-zsoltárokban és imakönyvekben óriási választék!

Dr. Halmi János: **Református keresztyén Kis Káté a Heidelbergi Káté alapján.** . . . . . 1.—

Nagy István: **Debreceni konfirmációi Kis Káté** . . . . . —'20

Dr. Révész Imre: **Öntudatos hit** . . . —'60

Dr. Ferenczy Gyula: **Kálvinista Kis Káté** 1·60

Konfirmációi emléklap, egyszínű nyomás —'16

„ „ kétszínű nyomás —'12

„ „ négszínű nyomás —'20

„MÉLIUSZ“
könyv-, zenemű-, papír- és frószkereskedés
Debrecen, Ferenc József út 26.